

Стратегија за сексуално и репродуктивно здравје при пројавени ризици, опасности, кризи и кризи состојби

1. Значењето на репродуктивно здравје во кризи/вонредни состојби

Сексуалното и репродуктивното здравје е значајно јавно-здравствено прашање кое иако често пати е занемарено, треба да биде земено во предвид при активација на националниот план за справување со кризи или вонредни состојби. Репродуктивното здравје е човеково право, а услугите за репродуктивно здравје треба да се промовираат како основна компонента на примарната здравствена заштита и во мирнодобни времиња како и во време на хуманитарни кризи. Сексуалното и репродуктивното здравје ги засега сите луѓе и е дефинирано како физичка, ментална и социјална благосостојба за сите аспекти поврзани со репродуктивниот систем и подразбира пристап до безбедна, ефективна и достапна здравствена заштита.

При вонредни/кризни состојби (катастрофи) најповеќе изложени на ризик по репродуктивното здравје се жените, адолесцентите и децата. Многу од штетите, особено кај жените, адолесцентите и децата, можат да бидат спречени ако услугите за сексуално и репродуктивно здравје се навремено планирани и достапни во тек на кризата. На пример жените, адолесцентите и децата можат да бидат во ризик од сексуално насилство при потрага на храна, вода или други намирници кои им се потребни во време на криза.

Грижата за мајки и новороденчиња, родово базирано насилство и семејното планирање се исто така важен сегмент кој треба да биде вклучен во Националниот план за подготовка на здравството за одговор при кризи состојби.

Дополнително, непреземањето на стандардни мерки за безбедност на крвта во рамки на здравствените институции може да доведат до зараза од ХИВ или Хепатитис Б и Ц инфекција кај пациентите или здравствените работници. Доколку пак не постои систем за препраќање и транспорт на пациентки кои имаат потреба од ургентна акушерска грижа, жената и новороденото можат да бидат витално загорзени или да соочат со сериозни и долгорочни последици по здравјето.

2. Минимален пакет на услуги за репродуктивно здравје во кризи состојби

Интер-агенциската работна група за репродуктивно здравје¹ дефинира минимален пакет на услуги за репродуктивно здравје кои треба да се обезбедат со самото започнување на хуманитарната криза со цел превенција на болести и инфекции, но и спасување на животи, посебно кај жените и девојките. Интеграцијата на минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје во националниот план за подготовка и одговор на здравствениот систем во кризи состојби ќе допринесе кон подобра заштита и менаџирање на последиците од сексуалното насилство, спречување на поголема матернална смртност и смртност кај новороденчињата, намалување на преносот на ХИВ и другите сексуално преносливи инфекции, како и подобро планирање за обезбедување на сеопфатен пристап до услуги за репродуктивно здравје уште во

¹Формирана во 1995 година со цел да се адресира и унапреди репродуктивното здравје на жените, мажите и децата во хуманитарни кризи. Раководното тело брои 12 членови составено од агенции на Обединетите нации, меѓународни и национални невладини организации и академски институции.

првите денови и недели од почетокот на кризата. Минималниот пакет треба да е дефиниран и подготвен пред постоење на криза, вклучувајќи обучен кадар, едукативен материјал, прибор и стандардни процедури за брза набавка.

Табела бр. 1 Минимален Пакет на услуги за репродуктивно здравје во кризни состојби

Компонента на Репродуктивно Здравје	Приоритетни услуги на Репродуктивно здравје	Сеопфатни услуги за Репродуктивно Здравје
<p>РОДОВО-БАЗИРАНО НАСИЛСТВО</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Координирајте ги активностите меѓу секторите за здравство, социјална заштита и други релевантни сектори со цел превенција од сексуално насилство - Обезбедете медицинска грижа за жртвите од сексуално насилство и силување - обезбедете обучен кадар за задолжително пријавување и обезбедување доказен материјал при сексуално насилство 	<ul style="list-style-type: none"> - Проширете ги услугите за медицинска, психосоцијална и правна помош за жртвите - Спречете (и вклучете услуги за превенција на) други форми на родово-базирано насилство, вклучувајќи и домашно насилство, емоционално, физичко и економско - Обезбедете едукација на населението - Вклучете ги мажите и момчињата во активностите за родово-базирано насилство
<p>ГРИЖА ЗА МАЈКИ И НОВОРОДЕНЧИЊА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбедете достапност на услуги за итна акушерска грижа и грижа за новороденчиња - Воспоставете 24/7 систем за препраќање на итни случаи за акушерство - Обезбедете сет од чисти китови за породување на жени кои се во одмината бременост 	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбедете услуги за антенатална заштита - Обезбедете услуги за постнатална заштита - Обучете персонал (медицински сестри, акушерки, доктори) за пружање на итна акушерска грижа и грижа на новороденчиња - Зголемете го пристапот до базична и сеопфатна итна акушерска грижа и грижа на новороденчиња
<p>СЕКСУАЛНО ПРЕНОСЛИВИ ИНФЕКЦИИ (СПИ),</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбедете мерки за безбедност на крвта при трансфузија 	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбедете сеопфатни услуги за превенција и третман од СПИ,

<p>ВКЛУЧУВАЈЌИ ХИВ ПРЕВЕНЦИЈА И ТРЕТМАН</p>	<p>- Наложете почитување на стандардите за претпазливост во работа со крв и крвни продукти</p> <p>- Обезбедете бесплатни кондоми</p> <p>- обезбедете синдромски пристап за лекувањето на СПИ</p>	<p>вклучувајќи систем за следење на партнерите и СПИ надзор</p> <p>- Соработувајте со разни организации за воспоставување сеопфатен пакет на услуги за ХИВ</p> <p>- Обезбедете третман, грижа и поддршка на лица кои живеат со ХИВ</p> <p>- Работете на подигање на свеста за превенција, третман и поддршка за СПИ, вклучувајќи и за ХИВ</p> <p>- Обезбедете едукација на населението</p>
<p>СЕМЕЈНО ПЛАНИРАЊЕ</p>	<p>- обезбедете контрацептивни методи, вклучувајќи кондоми, орална контрацепција, спирали и итна контрацепција</p>	<p>- Планирање и набавка на контрацептивни методи</p> <p>- Обезбедете обука за здравствен персонал</p> <p>- Воспоставете план за сеопфатна програма за семејно планирање</p> <p>- Обезбедете едукација на населението</p>

3. Координација и управување

Минималниот пакет за услуги за репродуктивно здравје се активира во рамки на интерсекторската комисија за подготовка на здравството за одговор при кризи состојби. Министерството за здравство идентификува во рамки на здравствениот систем одговорна институција за спроведување на минималниот пакет за услуги за репродуктивно здравје во кризи/вонредни состојби. Министерството за здравство донесува решение за спроведување на овој план со следниве цели и задачи:

- Номинира раководно лице за Репродуктивно здравје (МЗ Сектор за превентивна здравствена заштита) кое треба да обезбеди техничка и оперативна поддршка за сите институции кои обезбедуваат здравствени услуги.
- Да воспостави координациони и комуникациски врски со сите релевантни органи на државната управа (ЦУК, ДЗС, МВР, МТСП, МО-АРМ), ИЈЗРМ и др. ЈЗУ, како и , ЕЛС, ЈП, ТД, НВО и др. од корист при спроведувањето на услуги за репродуктивно здравје.
- Да се евидентираат човечките ресурси, инфраструктурата, материјално техничките средства и опремата потребна за спроведување на минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје во кризи/вонредни состојби на различни нивоа во секторите за здравство и

социјална заштита (МТСП со ЈУ Меѓуопштински Центри за социјална работа) и да споделува информации во однос на достапноста на ресурсите.

- Да одржува редовни состаноци со разните чинители вклучени во спроведувањето на минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје во кризни/вонредни состојби.
- Донесува приоритетни активности на дејствување од областа на репродуктивното здравје во согласност со локалните потреби кои се зафатени со кризната/вонредната состојба.
- Навремено ја известува интересекторската комисија за подготовка за здравството за одговор при кризни/вонредни состојби во однос на планот за спроведување на минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје, вклучувајќи ги и предизвиците со кои се соочуваат на терен.
- Да воспостави контакти со засегнати и релевантни страни, НВО, Црвен Крст на РМ, Меѓународни организации и институции кои можат да помогнат со своја стручна и финансиска помош во набавка на опрема и обезбедување на ресурси потребни за спроведување на минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје.

Графикон 1. СОП за координација и управување

4. Воспоставување на систем на проценка, мониторинг и евалуација

За подготовка на здравствениот систем во кризни /вонредни состојби се воспоставува систем за проценка, мониторинг и евалуација за спроведување на минималниот пакет за услуги за сексуално и репродуктивно здравје. Проценката опфаќа собирање на демографски податоци за афектираното подрачје и индикатори од интерес за СРЗ во кризни/вонредни состојби како и подготовка на протокол за собирање на податоци на локално ниво во соработка со надлежните институции. За спроведување на проценката, мониторингот и евалуацијата одговорности преземаат раководното лице за РЗ номинирано од страна на Министерството за здравство и локалните центри за јавно здравје во соработка со сите надлежни локални институции кои се дел од системот за координација и управување. Раководното лице за Репродуктивно Здравје во рамки на своите надлежности има за задача:

- да соработува со локалните центри за јавно здравје при собирање на демографските податоци потребни за следење на опсегот на услугите кои се обезбедуваат и други индикатори за СРЗ поврзани со системот за давање на услуги (материјали, ресурси) за потребите на кризното/и подрачје
- да ги анализира резултатите и подготвува редовни извештаи за состојбите на терен афектирани од кризата
- Раководното лице е во постојана комуникација и соработка со Интер-секторската комисија за подготовка за здравството за одговор при кризни состојби со која се анализираат СРЗ состојбите од кризните подрачја и се даваат препораки за надминување на идентификуваните недостатоци и слабости со цел да се овозможи поддршка и навремено планирање на ресурсите за спроведување на минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје. Како ефикасен систем за мониторинг за спроведување на минималниот пакет се користи Листата за Евиденција за минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје (Табела 2). Раководното лице податоците од мониторингот ги известува до Интер-секторската комисија на дневно/неделно/месечно во зависност од потребите и динамиката на кризата.

Табела 2 Листа за Евиденција

Минимален пакет на услуги за репродуктивно здравје

Населено место/Општина:	Датум на известување:	Датум на отпочнување на здравствениот одговор во криза:	Лице кое известува/ЦЈЗ:	
_____	_____	_____	_____	
1. Демографски податоци				
Вкупно население ² : _____				
Број на жени во репродуктивен период (15 - 49 години, се проценува на 25% од населението) ³ : _____				
Број на сексуално активни мажи (се проценува на 20% од населението): _____				
Број на бремени жени во период на известување ⁴ (се проценува на 4% од населението):) _____				
2. Заштита од сексуално насилство и обезбедување на грижа за жртвите			Да	Не
Воспоставен Мулти–секторски координативен механизам за заштита од сексуално насилство				
Постои достапност до доверливи здравствени услуги за жртвите на сексуално насилство за следново:				
• Итна контрацепција				
• Пост-експозициона профилакса				
• Антибиотици за заштита и третман од СПИ				
• Tetanus toxoid/Tetanus immunoglobulin				
• Вакцина за Хепатитис Б				
• Препраќање до услуги за медицинска и психо-социјална поддршка				
Број на известени случаи на жртви на сексуално насилство во здравствените институции/МВР _____				
Споделени информации до локалното население за грижа за сексуално насилство и достапност на услуги				
3. Намалување на пренос на ХИВ				
• Воспоставени протоколи за безбедност на крвта при трансфузија				
• % на безбедна крва (Единици на проверена крв/сите единици на донирана крв X 100 _____)				
• Постои лична заштитна опрема				
• Достапни се бесплатни кондоми:				
- Во здравствените институции				
- На терен во заедницата				
Приближен број на кондоми набавени во овој период _____				
Број на кондоми дистрибуирани во овој период (специфицирај ги локациите)				
1. _____				
2. _____				
3. _____				
4. _____				
4. Превенција од смртност кај мајки и новороденчиња				
Здравствениот Дом (за да обезбеди основна итна гинеколошка и акушерска грижа) има:				
- Еден матичен гинеколог				
- Достапна е опрема и медицински материјал материјали за гинеколошка и				

² Државен Завод за статистика

³ Државен завод за статистика

⁴ Електронска мајчина книшка

<p>акушерска грижа</p> <p><i>Болницата (за да обезбеди ситна гинеколошка и акушерска грижа) има:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Еден лекар на смена во акушерските одделенија - Тим од доктор/медицинска сестра/акушерка/анестезиолог на смена - Соодветни опрема, лекови и медицински материјали за поддршка на сеопфатна итна гинекологичка и акушерска грижа 24/7 		
<p>Систем за препраќање за итна акушерска грижа и грижа за новороденчиња е во функција 24 часа во денот/7 дена во неделата (24/7) вклучувајќи</p> <ul style="list-style-type: none"> - Систем за комуникација (радио, мобилни телефони) - Транспорт од терен до здравствената институција 24/7 - Транспорт од здравствената институција до терен 24/7 		
<p>Постои функционален ладен ланец (окситоцин, тестови за проверка на крв) во болницата</p>		
<p>% на породувања со царски рез (Број на породувања со царски рез/број на раѓања X 100 _____)</p>		
<p>Број на дистрибуирани чисти китови за породување/процент број на бремени жени X 100 _____</p>		
<p>5. План за проширување на услугите за Репродуктивно Здравје по акутната фаза од кризата</p>		
<p>Идентификувани локации за понатамошно пружање на сеопфатни услуги за Репродуктивно здравје – Проширување на услугите (пр. семејно планирање, менаџмент за СПИ, адолесцентно репродуктивно здравје):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. _____ 2. _____ 3. _____ 		
<p>Направена проценка на потребите на здравствениот персонал (семејно планирање, менаџмент на СПИ...) и идентификувани материјали за обука</p>		
<p>Се следи навремено потрошувачката на производи за репродуктивно здравје (лекови, потрошен медицински материјал)</p>		
<p>Извори за набавка на материјали за репродуктивно здравје се идентификувани</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. _____ 2. _____ 3. _____ 		
<p>6. Други специфични прашања</p>		
<p>Основни контрацептивни средства се достапни за да ги задоволат потребите</p>		
<p>Третман за СПИ е достапен во здравствените институции</p>		
<p>Хигиенски китови се дистрибуираат</p>		
<p>Антиретровирусна терапија за лица кои живеат со ХИВ е достапна, вклучувајќи терапија за заштита на пренос на ХИВ од мајка на дете</p>		
<p>7. Активности (за одговорите со “НЕ”, или делумно позитивни одговори објаснете ги пречките и предложете активности за нивно надминување)</p>		
<p>Опис на пречката</p>	<p>Опис на активността</p>	
<p>1.</p>		
<p>2.</p>		
<p>3.</p>		
<p>4.</p>		

5. Лекови, опрема и потрошен материјал за спроведување на минималниот пакет за репродуктивно здравје

Обезбедувањето на лекови, основна опрема и потрошен материјал за спроведување на минималниот пакет на здравствени услуги во кризни состојби е од голема важност. Раководното лице за репродуктивно здравје треба да ги земе во предвид можностите кои се нудат од страна на агенциите на Обединетите Нации за набавка на материјали за репродуктивно здравје согласно потребите на државата и локалното население. Имено Интер-агенциската работна група за репродуктивно здравје има дизајнирано сет од китови за репродуктивно здравје кои овозможуваат да се спроведуваат приоритетните активности од минималниот пакет на услуги за репродуктивно здравје во кризни состојби. UNFPA (Фондот за население при Обединетите нации) е одговорна UN агенција за дистрибуција на китовите за репродуктивно здравје. Подолу се дадени основните податоци за китовите, адреса за набавка и ресурсни материјали кои се од корист за подобро планирање и спроведување на минималниот пакет за репродуктивно здравје во кризни состојби.

Блок 1: Шест китови кои се користат на терен и за примарна здравствена заштита за 10.000 лица/3 месеци		
Број на китот	Име на китот	Боја
0	Администрација	портокалова
1	Кондом (Дел А е машки кондом, а дел Б е женски кондом)	црвена
2	Чист сет за пораѓање (лично)	Темно сина
3	Третман по силување	Розова
4	Орални контрацептивни средства и инјекции	Бела
5	Сексуално Преносливи Инфекции	Тиркизна
Блок 1 содржи 6 китови. Материјалите во овие китови се наменети да се користат од страна на здравствени работници кои пружат услуги за репродуктивно здравје на терен или во рамки на институциите за примарна здравствена заштита. Овие китови содржат пред сè лекови и потрошен материјал. Китовите 1, 2 и 3 се поделени на два дела, А и Б кои можат да се набават одделно.		

Блок 2: Пет китови кои се користат на терен и за примарна здравствена заштита за 30.000 лица/3 месеци		
Број на китот	Име на китот	Боја
6	Помошен сет за породување во клинички услови	Кафеава
7	Спирала	Црна
8	Менаџирање на компликации од абортус	Жолта
9	Сошивање на процеп (вагинален и цервикален) и вагинален преглед	Виолетова
10	Мануелна Вакуум екстракција за породување	Сива
Блок 2 содржи 5 китови составено од потрошен материјал и материјал кој може повторно да се користи. Овие производи се наменети да се користат од обучени здравствени лица кои поседуваат вештини и во одредени делови на акушерство и во неонатална грижа во рамки на здравствените домови или болничките установи.		

Блок 3: 2 кита кои се користат во болничка установа за 150.000 лица/3 месеци		
Број на китот	Име на китот	Боја
11	Болничка грижа за Репродуктивно здравје (Дел А + Б)	Флуоресцентно Зелено
12	Трансфузија на крв	Темно Зелено
Блок 3 содржи 2 китови составено од потрошен материјал и материјал кој може повторно да се користи за		

обезбедување на сеопфатна итна акушерска грижа и грижа за новороденчиња во болнички услови. Се проценува дека болницата има опфат за околу 150.000 популација. Кит 11 има два дела, А и Б, кои најчесто се користат заедно, но можат и да се набават одделно.

Адреса за нарачка на КИТОВИТЕ за репродуктивно здравје?

UNFPA Procurement Services Section

Emergency Procurement Team

Midtermolen 3

2100 Copenhagen

Denmark

Tel : +45 3546 7368 / 7000

Fax : +45 3546 7018

E-mail: procurement@unfpa.dk

Корисни материјали за спроведување на минимален пакет на услуги за репродуктивно здравје во кризни состојби

- ▶ Reproductive Health in Humanitarian Settings: An Inter-agency Field Manual: http://www.iawg.net/resources/field_manual.html
- ▶ MISP Distance Learning Module: <http://misp.rhrc.org>
- ▶ SPRINT Facilitator's Manual for SRH Coordination: www.ippfeseaor.org/en/Resources/Publications/SPRINTFacilitatorsManual.htm
- ▶ UNFPA/Save the Children Adolescent Sexual and Reproductive Health Toolkit in Humanitarian Settings: A companion to the Inter-Agency Field Manual on Reproductive Health in Humanitarian Settings: www.unfpa.org/public/publications/pid/4169
- ▶ RHRC Monitoring and Evaluation Toolkit: www.rhrc.org/resources/general_fieldtools/toolkit
- ▶ CDC RH Assessment Toolkit for Conflict-Affected Women: <http://www.cdc.gov/reproductivehealth/Refugee/RefugeesProjects.htm>
- ▶ Inter-agency Working Group on Reproductive Health in Crises: www.iawg.net
- ▶ Reproductive Health Response in Crises (RHRC) Consortium: www.rhrc.org